

Gelijke Kansenonderwijs ofwel ontwikkeling 10-14 onderwijs

Steeds meer scholen onderkennen dat er nog heel wat stappen gezet moeten worden om te komen tot een goede aansluiting tussen het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs worden leerlingen soms te vroeg gedetermineerd of zijn ze al eerder dan op twaalfjarige leeftijd toe aan het maken van een stap richting vervolgonderwijs. Het voortgezet onderwijs heeft over het algemeen nog moeite om goed aan te sluiten bij de leermogelijkheden, leerwensen en talenten van hun leerlingen. Het resultaat is dat er vooral in de eerste drie leerjaren van het vervolgonderwijs een grote mate van voortijdige uitstroom en doorstroom naar andere onderwijssoorten plaats vindt. Op macro niveau gezien heeft dit economische en maatschappelijke consequenties. Op micro niveau is het direct voelbaar: leerlingen verliezen het plezier in het naar school gaan, hun eigenwaarde vermindert en talenten blijven onbenut.

Extra middelen voor Kansengelijkheid

OC&W, de VO- en de PO Raad onderkennen de aansluitingsproblematiek tussen de basisscholen en het voortgezet onderwijs en stimuleren een betere samenwerking o.a. door subsidie beschikbaar te stellen voor Gelijke Kansenonderwijs. Met deze middelen kunnen doorstroomprogramma's ontwikkeld worden voor zogenaamde 'doelgroep' leerlingen. Doelgroepleerlingen zijn dan de leerlingen van lager opgeleide ouders die een verhoogd risico lopen op een keuze voor vervolgonderwijs dat onvoldoende recht doet aan hun kwaliteiten. Het gaat dan om leerlingen met een taal- of leerachterstand die vanwege hun afkomst onvoldoende zelfvertrouwen en studievaardigheden hebben. Voor deze leerlingen kunnen extra onderwijsprogramma's opgezet worden o.a. in de vorm van zomerscholen.

Kansenontwikkeling i.p.v. kansengelijkheid

Lossen we met schakelprogramma's voor bepaalde leerlingen het probleem op van kansenongelijkheid? Of stigmatiseren we met dergelijke initiatieven juist deze leerlingen? Doelgroepleerlingen moeten immers naast hun reguliere lesprogramma of in hun schoolvakanties extra onderwijsprogramma's volgen, terwijl hun meer bevoorrechte klasgenootjes vakantie vieren in Verwegiëstan. Zijn dergelijke initiatieven daarmee geen elitaire creaties? Moet het aansluitingsprobleem niet eerder gezocht worden in het nog onvoldoende toegerust zijn van de leerkrachten en hun organisaties om maatwerk aan *alle* leerlingen te leveren? Om echt aandacht te hebben voor de verschillende leervragen en leermogelijkheden? Om zo – in samenspraak met de

professionals van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs, met de leerling en met zijn/haar ouders - te komen tot een onderwijsprogramma, waarin ieder kind de leerroute kan volgen die hem/haar past? Of - beter nog- uit iedere leerling haalt wat er in zit? Samenwerkende basis- en voortgezet onderwijsscholen zouden dan ook met name subsidie moeten ontvangen voor de ontwikkeling en uitvoering van doorstroomprogramma's die zich richten op het versoepelen van de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs voor *alle* leerlingen. Daarmee kan kansenontwikkeling en kansengelijkheid echt inhoud en betekenis krijgen.

10-14 Onderwijs, een doorstroomprogramma voor alle leerlingen

Veel scholen oriënteren zich momenteel op een betere aansluiting op elkaar om daarmee de leerlingen meer kansen te bieden. Ik heb het afgelopen jaar een aantal samenwerkende basis- en voortgezet onderwijsscholen mogen begeleiden in de ontwikkeling van een 10-14 onderwijsroute en wil met deze paper aan alle nieuw te starten initiatieven tien kritische succesfactoren meegeven.

Bestuurders zetten het 10-14 Onderwijs op de kaart

De ontwikkeling van een 10-14 onderwijstraject is een inspirerende, maar ook een intensieve en tijdvrugnende opgave. Leerkrachten van basisonderwijs en voortgezet onderwijs staan als vertegenwoordigers van twee verschillende onderwijsorganisaties voor de complexe opdracht om een 'nieuw en eigen' onderwijstraject te ontwikkelen, dat niet alleen op elkaar is afgestemd, maar ook ingrijpt in bestaande structuren, verwachtingen, werkwijzen. De voorwaarde om een dergelijk (lang) traject ook te laten slagen is een krachtige bestuurder die de visie op deze onderwijsontwikkeling voor 100% uitdraagt en steunt.

Start interbestuurlijk of regionaal

In het kader van de ontwikkeling van een 10-14 onderwijsconcept waarbij beide schooltypen zich met elkaar verbinden is het aan te bevelen om de ontwikkeling bij aanvang kleinschalig te houden. Het traject kan het eenvoudigst opgezet worden met scholen die vallen onder één en hetzelfde bestuur maar mocht deze mogelijkheid niet aanwezig zijn dan is het raadzaam om met niet meer dan twee tot drie scholen de ontwikkeling te starten. Wanneer de fundamenteen van de ontwikkeling 'gebouwd zijn' is het makkelijker om het succes te verbreden naar andere belangstellende scholen, dan wanneer samenwerkende scholen al bij aanvang het met elkaar tot een succes moeten maken. De verschillende insteken, verwachtingen en (on)mogelijkheden maken het ontwikkeltraject moeilijker en daardoor risicovoller.

Draag zorg voor een inspirerende betrokken ontwikkelgroep

Vernieuwingen in het onderwijs doorvoeren vraagt visie, doorzettingskracht, ontwikkeltijd en samenwerkzin. Alleen betrokken en enthousiaste leerkrachten kunnen het vliegwiel van deze kanteling van het onderwijs draaiende houden. Het is dan ook belangrijk om voor de ontwikkeling van een 10-14 onderwijstraject professionals te selecteren die beschikken over de benodigde kwaliteiten en over voldoende ontwikkeltijd.

Waarom doen we het eigenlijk?

Het is van essentieel belang om het antwoord op 'the why-vraag' goed in beeld te hebben. Om zo met elkaar een gelijke focus te houden. De ervaring is dat in de loop van het ontwikkeltraject betrokken onderwijsmensen veel ideeën en suggesties hebben maar meestentijds niet beschikken over veel ontwikkeltijd. Vasthouden aan de gestelde focus zorgt ervoor dat koers gehouden kan worden.

Investeer in de kennismaking met elkaar

De cultuur, wijze van (samen)werken en didactisch methodische aanpak van het basisonderwijs en van het voortgezet onderwijs verschillen veel van elkaar. Het is dan ook aan te bevelen om als verschillende 'bloedgroepen' voldoende tijd te nemen om elkaar te leren kennen. Deze kennismaking is meteen ook een goede eerste stap om te komen tot eerste afstemmingsafspraken.

Position paper

Bij de ontwikkeling van een doorlopende leerroute of een nieuw onderwijsconcept zoals 10-14 Onderwijs zijn veel stakeholders betrokken: ouders, de andere teamleden van de scholen, medezeggenschapsraden, Raden van Toezicht, concollega scholen, de pr afdeling, de inspectie, de pers. Het is dan ook van essentieel belang dat iedereen dezelfde taal spreekt en een gelijke boodschap communiceert. Een Position Paper waarin helder staat verwoord welk onderwijstraject ontwikkeld wordt en hoe dit traject zich verhoudt tot 'de reguliere onderwijstrajecten' is een goede basis om oneigenlijke verwachtingen te voorkomen.

De driehoek leerkrachten – ouders - leerlingen

In het basisonderwijs spelen ouders (meestentijds) een veel grotere rol bij de (onderwijs)ontwikkeling van hun kinderen dan in het voortgezet onderwijs. Aannemelijk is dat de betrokkenheid van de ouders bij de overstap van hun kinderen van de ene naar de andere school niet zomaar afgenomen is. De organisatie van het voortgezet onderwijs zelf zorgt er eerder voor dat het voor ouders veel moeilijker is om een goed contact te onderhouden met de school. Een goede verbinding tussen leerkrachten, leerlingen en ouders is een kritische succesfactor wanneer je wil inspelen op belangstelling, leer- en leefwerelden en talenten van leerlingen.

Zorg voor een onafhankelijke procesbegeleider/kwartiermaker

Wanneer professionals met verschillende disciplines samen iets ontwikkelen is een onafhankelijke procesbegeleider / kwartiermaker een voorwaarde voor succes. Hij/zij draagt bij aan continuïteit, aan 'deskundigheid van buitenaf', aan de helicopterview en aan het 'scharnieren' tussen de verschillende betrokkenen. Met name die laatste rol is van belang omdat de ontwikkeling van een op elkaar afgestemd onderwijstraject de nodige kennis vraagt van de mogelijkheden én van de onmogelijkheden van de verschillende schoolorganisaties/professionals.

Extra middelen

Iedere nieuwe ontwikkeling kost tijd en daarmee geld. Het is dan ook van belang dat er een ontwikkelbudget beschikbaar is voor de tijds- en de kwaliteitsinvesteringen (onderwijsleermiddelen, scholing, coaching, ict, projectleiderschap). De beschikbare subsidies van OC&W voor de ontwikkeling van dit type onderwijstrajecten kunnen een extra impuls geven aan de ontwikkeling en implementatie maar een extra investering van de kant van de scholen zelf is voorwaardelijk voor de slaagkans.

Onze dienstverlening bij 10-14 onderwijs

MAPD advies begeleidt momenteel verschillende scholen die 10-14 Onderwijs (willen) gaan aanbieden. We bieden ondersteuning rond draagvlakonderzoek, de opzet en implementatie van concrete projecten, organisatieontwikkeling, begeleiding van ontwikkelgroepen en ontwikkeling van specifieke instrumenten die ingezet kunnen worden in het 10-14 onderwijstraject.

Meer informatie is te lezen in:

Van Twaalf tot Achttien, nr 5, *10-14 onderwijs voor een vloeiende overgang*

Meso, het vakblad voor bestuurders Basis- en Voortgezet onderwijs, april 2014, *10-14 onderwijs, de brug tussen basis- en voortgezet onderwijs*.

Margareth Arnts

MAPD Advies

Polweg 7234 ST Wichmond

Email: m.arnts@mapdadvis.nl

Website: [www. Mapdadvis.nl](http://www.Mapdadvis.nl)

Telefoon: 06-1719913